

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 28 lutego 2017 r.

Pozycja 41

POSTANOWIENIE

z dnia 7 lutego 2017 r.

Sygn. akt Ts 191/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Henryk Cioch,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej W.P. w sprawie zgodności:

art. 403 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.) z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej, sporządzonej przez radcę prawnego ustanowionego pełnomocnikiem z urzędu i wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 16 września 2016 r. (data nadania), W.P. (dalej: skarżący) zarzucił niezgodność art. 403 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.; dalej: k.p.c.) z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

2. Skarga konstytucyjna została wniesiona w związku z następującym stanem faktycznym:

2.1. Pismem z 14 kwietnia 2016 r. skarżący wniósł do Sądu Okręgowego w O. skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem tego sądu z marca 2016 r. Jako podstawę skargi skarżący wskazał art. 403 § 2 k.p.c. w związku z wykryciem 26 lutego 2016 r. w aktach sprawy komorniczej zarządzenia komornika sądowego ze stycznia 2008 r., którego to dokumentu nie mógł przedstawić jako dowodu w postępowaniu drugoinstancyjnym na rozprawie z powodu niedopuszczenia go do głosu przez sąd i zamknięciu rozprawy.

2.2. Postanowieniem z maja 2016 r. Sąd Okręgowy w O. odrzucił skargę o wznowienie postępowania na podstawie art. 410 § 1 k.p.c.

W uzasadnieniu swojego rozstrzygnięcia sąd wskazał, że możliwość wznowienia postępowania cywilnego na podstawie art. 403 § 2 k.p.c. jest uzależniona od łącznego zaistnienia trzech przesłanek, tj.: po pierwsze – wykrycia po uprawomocnieniu się wyroku nowych

faktów, które istniały w toku postępowania, ale nie zostały w nim powołane; po drugie – możliwości ich wpływu na wynik sprawy; po trzecie – niemożności skorzystania z nich przez stronę w poprzednim postępowaniu. W sprawie tej natomiast skarżący podniósł, że wykrył środek dowodowy w postaci zarządzenia komornika sądowego z lutego 2016 r., czyli przed wydaniem wyroku przez Sąd Okręgowy w O., które miało miejsce dopiero w marcu 2016 r., a zatem po wykryciu wskazanego dowodu. To zaś przemawiało za uznaniem nieprawidłowości powołania przez skarżącego art. 403 § 2 k.p.c. jako podstawy prawnej skargi o wznowienie postępowania i w konsekwencji – za odrzuceniem skargi.

3. Zdaniem skarżącego zakwestionowany przepis narusza prawo do sądu, wywodzone z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji, „w zakresie, w jakim przewiduje możliwość wznowienia postępowania w razie późniejszego wykrycia prawomocnego wyroku, dotyczącego tego samego stosunku prawnego, albo wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogły mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu bez uwzględnienia sytuacji, w której strona nie skorzystała w poprzednim postępowaniu sądowym z wykrytego prawomocnego wyroku albo wykrytych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych bez swojej winy”.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1.1. W dniu 3 stycznia 2017 r. weszła w życie ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: ustawa o TK). Zgodnie zaś z art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 13 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. poz. 2074; dalej: przepisy wprowadzające) do postępowań przed Trybunałem wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy o TK stosuje się przepisy tej ustawy.

2. Stosownie do art. 61 ust. 1 ustawy o TK skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym.

3. Na wstępie Trybunał przypomina, że przesłanki dopuszczalności skargi konstytucyjnej nakreślone w art. 79 ust. 1 Konstytucji zostały uszczegółowione w art. 61 ust. 4 *a contrario* oraz art. 44, art. 53 i art. 77 ustawy o TK; poprzednio zaś w: art. 37 ust. 3 *a contrario* i art. 47-49 ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1157; dalej: ustawa o TK z 2016 r.) oraz art. 36 ust. 3 *a contrario* i art. 46-48 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.; dalej: ustawa o TK z 1997 r.).

3.1. W ramach wstępnej kontroli Trybunał ocenia skargę konstytucyjną z punktu widzenia przesłanki oczywistej bezzasadności (art. 61 ust. 4 pkt 3 ustawy o TK; poprzednio: art. 37 ust. 3 *in principio* w związku z art. 50 ustawy o TK z 2016 r. oraz art. 36 ust. 3 *a contrario* w związku z art. 49 ustawy o TK z 1997 r.). Ustawowe kryterium zasadności skargi konstytucyjnej nakłada na Trybunał obowiązek badania na tym etapie postępowania, czy wolność lub prawo konstytucyjne, na które powołuje się skarżący, pozostaje w odpowiednim (adekwatnym) związku z przepisem aktu normatywnego, który został uczyniony przedmiotem zaskarżenia (zob. postanowienie TK z 11 kwietnia 2013 r., Ts 154/11, OTK ZU nr 2/B/2011, poz. 158). Jednocześnie Trybunał bada, czy w sprawie zachodziłaby podstawa do umorzenia postępowania z art. 59 ust. 1 pkt 2-4 ustawy o TK (poprzednio: art. 40 ust. 1

pkt 1 i 3 ustawy o TK z 2016 r. oraz art. 39 ust. 1 pkt 1 i 3 ustawy o TK z 1997 r.), tj. ze względu na niedopuszczalność lub zbędność orzekania czy utratę mocy zaskarżonego przepisu w zakwestionowanym przez skarżącego zakresie (zob. postanowienia TK z 13 grudnia 2010 r., Ts 103/09, OTK ZU nr 6/B/2010, poz. 439 oraz 21 lutego 2014 r., Ts 210/13, OTK ZU nr 1/B/2014, poz. 78).

3.2. Rozpoznanie wstępne skargi konstytucyjnej w oparciu o przesłankę niedopuszczalności orzekania (art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o TK; poprzednio: art. 40 ust. 1 pkt 1 *in fine* ustawy o TK z 2016 r. i art. 39 ust. 1 pkt 1 *in fine* ustawy o TK z 1997 r.) obejmuje badanie przez Trybunał w szczególności, czy: po pierwsze – została ona sporządzona przez profesjonalnego pełnomocnika (art. 44 ust. 1 ustawy o TK; poprzednio: art. 49 ust. 1 ustawy o TK z 2016 r. i art. 48 ust. 1 ustawy o TK z 1997 r.); po drugie – wniesiono ją w przepisany termin od daty otrzymania przez skarżącego ostatecznego orzeczenia lub innego orzeczenia o jego konstytucyjnych wolnościach lub prawach (art. 77 ust. 1 lub art. 44 ust. 3 ustawy o TK; poprzednio: art. 47 ust. 1 lub art. 49 ust. 2 zdanie drugie ustawy o TK z 2016 r. i art. 46 ust. 1 lub art. 48 ust. 2 zdanie drugie ustawy o TK z 1997 r.); po trzecie – skarżący wyczerpał, o ile takie są przewidziane w ramach konkretnego postępowania, przysługujące mu zwykle środki zaskarżenia rozstrzygnięcia, z wydaniem którego wiąże swoje uprawnienie do wystąpienia ze skargą konstytucyjną (art. 79 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 77 ust. 1 ustawy o TK; poprzednio: art. 79 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 47 ust. 1 ustawy o TK z 2016 r. i art. 79 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 46 ust. 1 ustawy o TK z 1997 r.); po czwarte – przedmiot zaskarżenia łączy się z rozstrzygnięciem, z wydaniem którego skarżący wywodzi swoje uprawnienie do wystąpienia ze skargą konstytucyjną (art. 79 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 53 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o TK; poprzednio: art. 79 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 48 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 ustawy o TK z 2016 r. oraz art. 79 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 47 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 ustawy o TK z 1997 r.); po piąte – wzorzec kontroli mieści się w hipotezie art. 79 ust. 1 Konstytucji; po szóste – sformułowany w *petitum* skargi zarzut został należycie uzasadniony (art. 53 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK; poprzednio: art. 48 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK z 2016 r. i art. 47 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK z 1997 r.). Podkreślenia wymaga, że wstępna kontrola skargi konstytucyjnej obejmuje każdą z wyżej wymienionych przesłanek z osobna (zob. postanowienie TK z 5 lipca 2013 r., Ts 85/12, OTK ZU nr 4/B/2013, poz. 384).

3.3. W swoim dotychczasowym orzecznictwie Trybunał wielokrotnie podkreślał także, że ze względu na charakter skargi konstytucyjnej jako *ultima ratio* w systemie ochrony konstytucyjnych wolności lub praw jednostki warunkiem dopuszczalności merytorycznego rozpoznania skargi (wydania orzeczenia w sprawie) jest również wykazanie przez skarżącego minimalnej staranności w trosce o zabezpieczenie swoich interesów prawnych przed wniesieniem skargi. Skarga konstytucyjna – co wymaga szczególnego podkreślenia – nie może być wykorzystywana jako instrument służący korygowaniu zaniedbań popełnionych w postępowaniu poprzedzającym jej wniesienie (zob. postanowienia TK z: 17 marca 1998 r., Ts 27/97, OTK ZU nr 2/1998, poz. 20; 16 października 2002 r., SK 43/01, OTK ZU nr 5/A/2002, poz. 77; 3 lipca 2007 r., SK 4/07, OTK ZU nr 7/A/2007, poz. 83; 13 stycznia 2011 r., Ts 301/09, OTK ZU nr 1/B/2011, poz. 65 oraz 22 lipca 2014 r., SK 28/12, OTK ZU nr 7/A/2014, poz. 87). Brak takiej staranności należy oceniać jako przyczynienie się przez skarżącego do ukształtowania jego sytuacji prawnej, a to zaś – w oparciu o przesłankę niedopuszczalności orzekania (art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o TK; poprzednio: art. 40 ust. 1 pkt 1 *in fine* ustawy o TK z 2016 r. i art. 39 ust. 1 pkt 1 *in fine* ustawy o TK z 1997 r.) – przekłada się na odmowę nadania dalszego biegu skardze (na etapie rozpoznania wstępnego) lub umorzenie postępowania (na etapie rozpoznania merytorycznego).

4. Zgodnie z art. 79 Konstytucji, skarga konstytucyjna może dotyczyć wyłącznie aktu prawnego, na podstawie którego wydane zostało orzeczenie naruszające konstytucyjne wolności lub prawa skarżącego. Jak zauważył Trybunał w wyroku z 15 października 2002 r. w sprawie SK 6/02 (OTK ZU nr 5/A/2002, poz. 65):

„Skarga konstytucyjna wedle Konstytucji nie jest skargą «na rozstrzygnięcie», lecz skargą «na przepis». (...) To kształtuje w szczególny sposób dowodowe powinności skarżącego: nawet bowiem wykazanie istnienia związku koniecznego (typu *conditio sine qua non*) między zarzucanym naruszeniem wolności (praw) konstytucyjnych a rozstrzygnięciem, które ów skutek spowodowało, nie jest tożsame z dowodem, że przyczyną zarzucanego naruszenia jest niekonstytucyjność samego przepisu będącego prawną podstawą rozstrzygnięcia. Niezbędne jest bowiem wykazanie, że związek ten istnieje między brakiem konstytucyjności przepisu a naruszeniem prawa lub wolności”.

Ciężar udowodnienia tego faktu spoczywa przy tym na skarżącym (por. art. 53 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK; poprzednio: art. 48 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK z 2016 r. i art. 47 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK z 1997 r.).

4.1. W odniesieniu do analizowanej skargi konstytucyjnej wskazany warunek – wbrew pozorom – nie został spełniony. Rzeczywiście w uzasadnieniu postanowienia o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania jako podstawa prawna przywołany został art. 403 § 2 k.p.c., formułujący jedną z podstaw wzruszenia prawomocnego wyroku wydanego w postępowaniu cywilnym, której skarżący nie spełnił. Formalnie rzecz biorąc, przepis ten był więc źródłem niekorzystnego dla skarżącego rozstrzygnięcia, co może być oceniane w kategoriach art. 45 ust. 1 czy art. 77 ust. 2 Konstytucji.

4.2. Choć Trybunał Konstytucyjny nie jest uprawniony do badania prawidłowości stosowania prawa przez sądy czy organy administracji (nie może bowiem pełnić funkcji kolejnego „organu odwoławczego” – zob. np. postanowienie TK z 1 grudnia 2010 r., SK 50/07, OTK ZU nr 10/A/2010, poz. 130), to nie może zignorować tego, że odrzucenie skargi skarżącego o wznowienie postępowania w świetle przytoczonych przezeń okoliczności nie wynika samoistnie z zaskarżonego przepisu. Pierwotną przyczyną takiego rozstrzygnięcia (nieuzywaną jednak wprost w treści skierowanego do skarżącego orzeczenia) jest to, że skarżący domagał się wznowienia postępowania w oparciu o błędną podstawę prawną.

4.3. W stanie faktycznym poprzedzającym wniesienie analizowanej skargi konstytucyjnej skarżący – co sam przyznał w uzasadnieniu skargi konstytucyjnej i co zostało ponadto ustalone przez Sąd Okręgowy w O. w postanowieniu z maja 2016 r. – w toku postępowania przed sądem drugiej instancji, tj. 26 lutego 2016 r., wykrył dokument, który mógł mieć wpływ na wynik sprawy. Skarżący nie przedstawił jednak sądowi wniosku o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z wykrytego dokumentu, a tym samym środek dowodowy nie został włączony do akt postępowania, z uwagi na to, że skarżący – jak utrzymuje – nie został przez sąd dopuszczony do głosu przed zamknięciem rozprawy.

4.4. W świetle zaskarżonego art. 403 § 2 k.p.c. (powoływanego przez skarżącego jako podstawa wznowienia postępowania) środek dowodowy mający lub mogący mieć wpływ na wynik sprawy, wykryty przed zakończeniem postępowania, ale (z różnych przyczyn) nieprzedstawiony wówczas przez stronę sądowi, nie może być brany jako podstawa wzruszenia prawomocnego wyroku. Nie oznacza to jednak, że w swojej sprawie skarżący w ogóle nie mógł wnieść skargi o wznowienie postępowania. Zgodnie bowiem z art. 401 pkt 2 *in medio* k.p.c. można również żądać wznowienia postępowania, jeżeli wskutek

naruszenia przepisów prawa strona była pozbawiona możliwości działania. Za „pozbawienie możliwości działania” można zaś uznać sytuację, w której stronie postępowania uniemożliwiono aktywność procesową mającą na celu obronę przed argumentacją strony przeciwnej oraz wyświetlenie dowodów przemawiających na jej rzecz (zob. postanowienie SN z 18 grudnia 2014 r., sygn. akt II UZ 55/14, „Legalis”).

4.5. Podsumowując, Trybunał stwierdza, że to nie zakwestionowany przepis *ipso iure ac in abstracto* spowodował odrzucenie skargi skarżącego o wznowienie postępowania, ale wyłącznie niezachowanie należytej staranności przez samego skarżącego w sprawie poprzedzającej wniesienie analizowanej skargi konstytucyjnej. Oparcie – w świetle przedstawionych w uzasadnieniu skargi konstytucyjnej okoliczności faktycznych – skargi o wznowienie postępowania na art. 403 § 2 zamiast na art. 401 pkt 2 *in medio* k.p.c. spowodowało niemożność merytorycznego rozpoznania tego środka na zasadzie art. 412 § 1 i 2 k.p.c. z uwzględnieniem wskazywanego przez skarżącego środka dowodowego.

4.6. Na marginesie Trybunał zauważa również, że skarżący – jeszcze w toku postępowania drugoinstancyjnego – mógł przed rozprawą złożyć na piśmie stosowny wniosek o dopuszczenie wykrytego 26 lutego 2016 r. środka dowodowego (na zasadzie art. 217 § 1 i 2 *in fine* w związku z art. 227 w związku z art. 391 § 1 k.p.c.). Niewątpliwie wniosek ten spowodowałby procesową reakcję sądu (postanowienie o dopuszczeniu albo o odmowie dopuszczenia nowego dowodu), a skarżącego uchroniłby od poczucia pokrzywdzenia (s. 6 uzasadnienia skargi konstytucyjnej) spowodowanego – jak utrzymuje – niedopuszczeniem do głosu na rozprawie, a w konsekwencji – do nieprzedstawienia nowego środka dowodowego.

Z przedstawionych wyżej powodów Trybunał – na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 61 ust. 4 pkt 3 ustawy o TK – postanowił jak w sentencji.